

BÚCSÚ

JANKA LAJOSTÓL

(1926. február 9. - 2004. április 28.)

Aggteleken született. Élete Edelényhez és a kistérséghez kötődik. Nyomáron kezdte tanítói pályafutását. Dolgozott az edelényi járási tanács népművelési felügyelőjeként, majd a hangácsi általános iskola igazgatója volt. Vezetője volt a helyi művelődési háznak is, ahol táncsoportot és népdalkört alapított és vezetett. 2004. május 3-án helyezték örök nyugalomra a hangácsi temetőben.

Rá emlékezünk önéletírásának egy részletével, mely életének egy jelentős és sorsdöntő eseményét eleveníti fel.

A kettétört élet

Az idő gyorsan múlik. 1947-ben érettségiztem a sárospataki református gimnáziumban. Elképzeléseim szerint teológus tanuló lettem a sárospataki Református Teológiai Akadémián. A gimnáziumban és az akadémián töltött évek életem legboldogabb éveit, gondtalan diákéveket voltak. Készültem betölteni hivatásomat, melyre a gondviselő Isten elhívott. Törtetlen hittel készültem arra a szolgálatra, melyre vállalkoztam. Nem érdekelt, hogy milyen forradalmi változások zajlanak körülöttem a társadalomban. Végeztem becsülettel a dolgomat, melyre, úgy hittem, Isten elhívott. Úgy elröpült az idő, szinte észre sem vettem, hogy ötödéves lettem.

Ekkor következett a nagy törés az életemben. Ma sem tudom megmagyarázni, elfogadni, csak mint változtathatatlan tudomásul venni, hogy miért? Ma, ötvenhárom év távlatából, megöregedve könnyű rámondani, mert Istennél így volt elrendelve. Minden csak úgy történhetett, ahogyan a szerető Isten akarta.

1951 nyarán megszüntették, bezárták a sárospataki Református Teológiai Akadémiát, a gimnáziumot államosították. Minket, teológusokat Debrecenbe és Budapestre irányítottak professzoraink, hogy ott folytassuk tanulmányainkat. Az volt a köztudatba „bedobva”, hogy a zsinat szüntette meg a papképzést Sárospatakon és Pápán. Én a pesti teológiára akartam menni, mivel az előző évben ott voltam cserediák. Koncz Sándor és Nagy Barna professzor urak lebeszéltek erről, mondván, hogy engem választott az ifjúság az 1951–52-es iskolai évre ifjúsági elnöknek s a teológusok zöme Debrecenbe megy, nem hagyhatom faképnél a bennem bízó társaimat. Az érvelést elfogadtam, meggyőztek. Így lettem én is debreceni teológus, hogy az ötödik évet ott fejezzem be, s majd ott szenteljenek pappá. Úgy látszott, hogy ennek semmi akadálya nem lesz. Debrecenben is igyekeztem beilleszkedni a teológia kialakult életébe. Úgy éreztem, sikerült is. Ambruzsék, az

ottani akkori szenior és a diáktársak elfogadtak. Nem tudtam ugyan az akkori „ébredő egyháznak” nevezett vallási mozgalom szélsőséges irányzatával azonosulni. Nem voltam igazi „bethanista”. A Szikszai Béni vezette mozgalomnak nagy tisztelője voltam, vagyok, de nem tudtam több megnyilvánulásával egyetérteni. A történelmi kálvinista irányzatnak voltam, vagyok a híve. A Barth-i teológiának a lelki gondozást hangsúlyozó irányzatát részesítem előnyben.

Debrecenben a családias, meghitt közösség hiányzott leginkább, mely Patakon a tanári kar és a diákok között volt.

1951 őszén Miskolcon volt egy tiszánineni egyházkerületi gyűlés, ahol a szolgálatban lévő papok nem fogadták el a sárospataki teológiai akadémia bezárását, megszüntetését. Tiltakozásukat a rövidesen megnyíló zsinat elé akarták vinni. Ezt meghallva a Debrecenben tanuló pataki teológusok, közöttük is megindult a szervezkedés. A jelszó: „Az idősebb generáció is megtette a magáét, az ifjúságnak is lépni kell!”.

Léptünk. Szeptember valamelyik hétfőjének hajnalán a volt pataki teológusok észrevétlenül három-négy fős csoportokban kiszivárogtunk a teológjáról az állomásra. A hatvan teológusból ötvenhatan szálltunk fel a kisvonatra s mentünk vissza Patakra. (A Tisza partján a kompra várva fénykép maradt fenn az „exodusban” részt vett teológusokról.) Az a cél vezérelt minket, hogy követeljük a zsinattól a sárospataki teológiai akadémián a tanítás újraindítását.

Patakra érve a Kis internátusban intéztek nekünk szállást. Még aznap délután az imateremben gyülekeztünk. Az áhítatot Koncz professzor úr tartotta. Utána megválasztottuk a három fős küldöttséget, akik Pestre mennek és viszik a másnap összeülő zsinat elé a követelésünket. A pataki teológiai akadémia újra nyíljon meg és újra induljon meg benne a tanítás. A profeszszori kar adva van, a tanulóifjúság már Patakon van.

Másnap reggel a küldöttek, Kocsis István, Kőrösi József és Kulcsár István elutaztak Pestre. Ott már várta őket Enyedi Andor püspök úr és Darányi Lajos sárospataki lelkész, zsinati tag. Tájékoztatták őket, hogy dolgavégezetlenül jöjjenek vissza, mert nem a zsinati vezetés, nem Péter János zsinati elnök szüntette meg a teológia működését, hanem állami nyomásra történt minden, amit már nem lehet visszacsinálni.

Estére a küldöttség visszajött és tájékoztatott bennünket a történekről. Az elkeseredés, a kiábrándultság, a bizonytalanság, a félelem leírhatatlan, ami hatalmába kerített egy rövid időre mindnyájunkat. Csak a közös imádság ereje, a közösség összetartó tudata, a volt professzoraink mérhetetlen szeretete, az Isten csodálatos kegyelme tartotta bennünk a lelket. Az érzések sokféleségét, a ki-kitörő indulatokat ma már nem lehet érzékeltetni.

Másnap ott volt Péter János debreceni püspök, – akkori zsinati elnök – távirata: „*A volt pataki diákok menjenek vissza Debrecenbe. Nem lesz senki-nek semmi baja.*” Még egy éjszaka Patakon háltunk. Az este és az éjszaka imádkozással telt el. Forró könnyörgések, esedezések szálltak az égbe. Másnap visszautaztunk Debrecenbe, ahol úgy fogadtak, mintha misem történt volna.

Szeptember végén, október elején még suplikációba is elengedték a volt pataki diákokat. Másodszor is megkaptam Patakról az utazási költségeket, mivel az első küldeményt az „exodusra”, a Debrecenből való kivonulásra költöttük. Tóth Endre dékán úr előtte már többször is maga elé rendelt, s arra kért, figyelmeztessem diáktársaimat, hogy a suplikáció alatt ne legyen valami zendülés-félét csináljanak. Megígértette, hogy a suplikáció alatt a pataki diákok nem beszélnek a pataki „kirándulásról”. A többiek nevében is megígérttem, s aztán mindenki a legjobb lelkiismerete szerint tartotta meg az ígéretet.

A suplikáció után kb. két hétig nagy csend volt. Majd az egyik nap ebéd után minden előzetes bejelentés nélkül az egyik professzor kihirdette, hogy a volt pataki diákok azonnal menjenek a díszterembe. Senki sem tudta közülnünk, minek, miért, mi lesz? A díszteremben Pap László professzor szellessen szétültetett bennünket és arra kért, hogy az elénk tett papíron lévő kérdésekre mindenki válaszoljon a legjobb tudása szerint.

Huszonegy vagy harminc kérdés volt a papíron, már nem emlékszem pontosan.

Ilyenek:

- *Miért mentünk vissza Patakra?*
- *Kik szervezték a visszamenetelt?*
- *Ki volt a vezér?*
- *Milyen szervezettel álltunk kapcsolatban?*
- *Honnan kaptuk a pénzt?*
- *Kik finanszírozták az utat?*
- *Mi volt a szerepük volt professzorainknak?*
- *Mi volt a szerepe Enyedi püspök úrnak?*
- *Milyen kapcsolatunk van a Szabad Európa Rádióval? stb., stb.*

Ki emlékszik már ezekre?!

Két hétig ezután újra csend volt.

Majd az egyik október végi napon, ebéd után hívat Tóth Endre dékán úr. Éjfélig tart ez az első beszélgetés, kihallgatás. A kérdések és a válaszok felől érdeklődött főleg. Nem emlékszem pontosan, mi mindenről beszélgettünk, de a vacsorát is odahozatta a dékániba s együtt vacsoráztunk. Arra viszont nagyon jól emlékszem, hogy elmondta, hogy az ÁVH érdeklődik a

történetek iránt, de Péter püspök úr nem járult hozzá, hogy az ávó hallgasson ki – javára legyen ez írva –, ezért van házon belül ez a beszélgetés, s mosolyogva megjegyezte: „*Ő sem érti, de a püspök úr is azon csodálkozott, hogy hatvan pataki diák, egy-két kivételtől eltekintve, szinte ugyanazokkal a szavakkal válaszolt a kérdésekre. Hogy lehet ennyi embernek egyforma szavakkal felelni? Mindenki azt vallotta, hogy mindenki mindent együtt határozott és mindent együtt cselekedett. Nem volt vezér, nem volt felbujtó. Jelmondat: Egy mindenkiért, mindenki egyért.*”

Nem mi találtuk ki, de nálunk nagyon jól működött. Úgy emlékszem, a dékán úr nagyon együtt érzett velünk. Ezután két-három hét alatt még ötször-hatszor beszélgettünk. Faggatott, mi hogy történt és miért? Többször is újra és újra el kellett mondani, mi hogyan is történt.

Néhány napig tartó csend következett, majd 1951. december 6-án délelőtt az egyik előadóba újra összehívták a teológus hallgatókat és a dékán úr ítéletet hirdetett. Kocsis Istvánt, Körösi Józsefet, Kulcsár Istvánt és Janka Lajost az ország minden teológiai akadémijáról kizárják. Teológiai tanulmányaikat nem fejezhetik be. A többi volt pataki diákot dorgálásban részesítették, néhány teológust pedig év vagy félév vesztesre ítélték, egy még ezután hozandó zsinati törvény alapján.

Nem tudom leírni azt a morajlást, szitkozódást, sírást, könnyezést, ami a kihirdetés után a teremben kitört. Könnyeztem, magamba roskadva ültem. Úgy éreztem, egy egész élet, hit, célok, tervek, elképzelések egy pillanat alatt összeomlottak, semmivé váltak. Csak arra riadtam fel, amikor elemi erővel tört fel a kiáltás egy emberként: Egy mindenkiért, mindenki egyért! Ha a négy testvérnek el kell hagyni az iskolát, megyünk mindnyájan. Nem leszünk papok.

Csak nagyon lassan ült el a morajlás, csendesültek, csillapodtak le az indulatok s az ekkeseredés töltötte be a termet. Lassan, fejhorgasztva szállingóztak ki a teremből a teológusok. Sírta keserűségemben, tehetetlenségemben, amikor hozzám jött a rektor úr s azt mondta: „*No Lajos (ekkor szólított először a nevemen), a 10-i egyháztörténeti kollokviumból már nem lesz semmi.*” Úgy éreztem, egy egész világ omlott össze bennem. Nem tudtam szólni. Folytak a könnyeim és némán zokogtam.

Az ítélet után még öt-hat nap bóklásztunk az internátusban. Előadásokra már nem járhattunk. Ezek nagyon nehéz napok voltak. Gyözködni a többieket, hogy nem hagyhatják el a teológiát, hiszen a ránk szakadt nagyon nehéz időkben egy egész generáció esne ki s két egyházkerület maradna papi utánpótlás nélkül. Nagyon lassan csillapodtak a kedélyek, az indulatok. Egyik nap nagy meglepetésünkre a dékán úr keresett a szálláshelyünkön. Tolmácsolta Péter püspök úr üzenetét: Ha két napon belül nem hagyjuk el az iskolát és a többiek nem folytatják tanulmányaikat, akkor nem tudja to-

vább vállalni a biztonságunkat. Nagyon mellbe vágó dolog volt. Győzzük meg a saját biztonságunk érdekében a diáktársainkat, hogy maradjanak és tanuljanak tovább, vagy mi négyen ki tudja milyen következményekkel számolhatunk.

Közbevetve, mi csak később tudtuk meg, hogy a Szabad Európa Rádió, amikor mi Patakra visszamentünk, még aznap este bementa, hogy a volt pataki teológusok, tiltakozásul a pataki főiskola megszüntetése ellen fellázdak és visszamentek Patakra.

Olyan idők voltak ezek, amikor nyomtalanul tűntek el emberek. Az ávó érdeklődik, kíváncsi s a püspök úr nem vállalja tovább a biztonságunkat, nem tartja tovább a hátát.

Még aznap éjszaka imádkozás és könyörgés közepette született meg a döntés: Mi négyen fájó szívvel elmegyünk, a többiek maradnak. Az volt a kérésünk, hogy utoljára Péter püspök úr még fogadjon bennünket. Az volt a válasz, hogy pillanatnyilag nincs rá lehetőség, de feltétlen sort kerít rá a püspök úr.

Másnap délelőtt 10 órakor léptünk ki négyen az iskola kapuján. Ugyanis az volt a kikötés, hogy kíséret nélkül menjünk, minden feltűnés nélkül. Nagy volt a meglepetésünk, amikor az állomásra érve nagy csapat teológus fogadott. Ők a tiltás ellenére kijöttek, vegyesen patakiak és debreceniek, hogy búcsút vegyenek tőlünk, ami nagy fájdalmak és kínok között történt. Hová is vezethetett az első utunk? Vissza Sárospatakra. Az álmok, a véget ért álmok városába. Érzéseinket, gondolatainkat nem lehet még most se leírni, elmondani, amit akkor a rommá és összetörtté vált életünk bizonytalanlanná váló perceiben, óráiban éreztünk.

Patakra érve az angol internátusba irányítottak. Itt Ruszkai tanár úr, a kollégium akkori igazgatója, Enyedi Andor, akkor még a Tiszáninneri Egyházkerület püspöke, Ujszászi Kálmán, Nagy Barna és Koncz Sándor professzor urak fogadtak. A beszélgetés végére úgy döntöttek, hogy a pataki Nagykönyvtárban és a Levéltárban fogunk dolgozni mind a négyen. Ez némileg megnyugvást jelentett számunkra, mert éreztük a felénk irányuló jóindulatot és szeretetet.

Otthon

Miskolctól négyfelé vált az utunk. Mentünk hazafelé a négy kicsapott diák, hogy szeretteinket tájékoztassuk a történetekről. Nagyon nagy aggodalommal és félelemmel közeledtem az otthon felé. Már este volt, amikor hazáérttem. Nagy volt a meglepetés, hogy karácsony előtt ilyen hamar hazatop pantam. Csak későbbre vártak. Az este nem is esett szó a velem történetekről. Láttam vagy éreztem, hogy a húgom sejt valamit, de tapintatosan nem

kérdezett. Örültünk egymásnak, mint mindig. Nagyon nehezemre esett, hogy nem beszélhettem, de nem akartam még édesanyámékat szomorítani. A szobában, vagy ahogy akkor mondtuk, az első házban csak álltam a már kész, a padlásgerendára felakasztott papi palást előtt összetört szívvel, fájdalmas lélekkel, hogy én már azt nem viselhetem, nem szolgálhatom az én Uramat, Istenemet benne. Nem hirdethetem mint pap, felszentelt pap az Isten ígését.

Az éjszaka nyugtalanul telt. Reggel tovább lustálkodtam. Mikor felkeltem, hívtam a családot: édesapámat, édesanyámat és a húgomat. Pista sógor már akkor elment dolgozni. Ekkor mondtam el, hogy mi történt, miért jöttem hamarabb haza. Szótlatlanul hallgattak végig. Mikor odaértem a történetben, hogy engem azzal büntettek, hogy nem folytathatom tovább a tanulmányaimat, mert kizártak az ország minden teológiájáról, és én már nem lehetek pap, édesanyám egy hangosat sóhajtott s szinte hangosan kiáltotta: Éreztem, hogy valami nagy baj ér, és felnézett a palástra fájdalmas, szenvedő arccal és elájult. Amint összeesett, a palástba kapaszkodott. Az pedig leszakadva betakarta az elalélt testet. Nagy nehezen tudtuk eszméltre téríteni. Édesapámmal felemeltük a földről és az ágyra fektettük. A húgom szaladva hozta az ólomecetet, azt szagoltatta vele, illetve odatartotta az orra alá. Sokára kezdett magához térni. A szemét felnyitva halkán, sóhaj-szerűen kérdezte: Hol vagyok? Rám nézett és elkezdett hangosan zokogni, mint akinek halottja van. Apámat akkor láttam sírni. Sírtunk keservesen mind a hárman. Csak nagyon sokára eszmélkedtünk. Végre apám törte meg a csendet. Ha a dolgok így történtek is, az idő nem áll meg. Hárman-négyen is majd megleszünk valahogyan. Csak ne keseredjete el.

Édesanyám ettől a naptól nem tudott többé templomba járni. Többször próbálkozott. Elment a templomba. Beült az asszonyok közé az utolsó padok valamelyikébe. Énekelt, imádkozott. Amikor azonban a pap, akkor Ablonczy László volt Aggteleken a pap, felment a szószékre és anyám meglátta a palástot, valami összeszorította a szívét, rosszul lett s ki kellett vezetni a templomból, mert elájult. Legtöbbször vele volt a húgom s ő vigyázott rá. Ilyenkor mindig leroskadt, összeesett. Inkább nem járt többé templomba, hogy másokat ne botránkoztasson meg. Nem tudom, nem akarom leírni, mit éreztem ilyenkor.

Nehezen teltek a napok. Nem találtam a helyemet. Az éjszakák gyötrően hosszúak voltak. Aztán eljött a karácsony. Az adventnak, a várakozásnak nem akart vége szakadni. Ekkor, 1951 karácsonyán már nem mehettünk, kicsapott teológusok legációba. Enyedi püspök úr megnyugtatóan, hogy helyettünk majd valamelyik miskolci káplán, vagy nyugdíjas pap végzi el a szolgálatot, a legáció összegét pedig nekünk adja. Helyettem Kóris Lajos, idős pap szolgált, de csak a fele pénzt kaptam meg. Azt mondta: Ennyi volt.

Kész. Nyugodjak bele. Örüljek, hogy ennyit is kaptam. Mit is csinálhattam volna? Örültem, hogy annyit is kaptam.

Karácsony is elmúlt. Nem történt semmi. Az idő nagyon kegyetlen tud lenni!

Kihallgatás, fogadás? Mindegy, hogy nevezem. A két ünnep között kaptam egy táviratot Debrecenből, a dékán úr aláírásával: A püspök úr december 31-én délelőtt 10 órakor elbeszélgetésre fogad. Szállás az internátusban.

Teli reményekkel, félelemmel s gyötrő kíváncsisággal készültem a beszélgetésre. December 30-án a délutáni órákban érkeztem meg Debrecenbe. Az internátusban találkoztam a többiekkel: Kocsis, Kőrösi, Kulcsár. Az internátusban rendkívül kedvesen fogadtak. A vacsoránál a dékán úr tájékoztatott, hogy a püspök úr 31-én pontosan 10 órára vár bennünket. Megjegyezte: Legyünk nagyon pontosak, mert a püspök úrnak minden perce foglalt.

Az 1951-es esztendő utolsó napján pontosan délelőtt 10 órakor léptük át a püspöki hivatal küszöbét. A püspöki titkár nagy szeretettel fogadott. Néhány perc várakozás után megjelent Péter János püspök úr. Nagy meglepetésünkre a beszélgetés egész ideje alatt ő beszélt és nem nagyon engedett minket szóhoz jutni. Egész idő alatt arról igyekezett meggyőzni bennünket, hogy a történeteket hívő emberhez méltóan fogadjuk el, mert minden az Isten akarata szerint történt. Sorsunk az Isten kezében van, és minden az Ő eleve elrendelése szerint történik ebben a világban. Méltóképpen viseljük el, nyugodjunk bele Isten akaratába.

Amikor megkérdeztük, hogy mi lesz velünk, akkor elmondtuk, hogy a sárospataki Nagykönyvtárban és a Levéltárban szeretnénk dolgozni. Azt válaszolta, hogy erről szó sem lehet. Ő figyelemmel fogja kísérni további életünk alakulását és minden helyzetben segíteni fog, de egyházi szolgálatban nem maradhatunk. Még egyházi pénzbeszedők, vagy harangozók sem lehetünk. Mindezt oly kenetteljesen, oly farizeusi kedvességgel mondta, torunkra forrasztva minden ellenkezésünket, hogy csak nyeldestünk s alig tudtunk szólni. Azzal fejezte be a beszélgetést, világosan tudtunkra adva, hogy ha nem csinálunk semmi meggondolatlanságot s elfogadjuk a történeteket Isten akaratának, akkor ő kezességet tud vállalni értünk. Máskülönbem nem tudja szavatolni a biztonságunkat, szabadságunkat. Teljesen új egzisztenciát kell választanunk, máshol kell elhelyezkednünk, amiben ő teljességgel segíteni fog.

Ezzel befejezte a beszélgetést. Magunkra hagyott. Összeroskadva ültünk még néhány percig s összetörve, nagyon rossz érzésekkel hagytuk el a püspöki irodát. Amikor az ajtón kiléptünk, megkondukt a nagytemplom nagyharangja, mintha csak minket siratott, búcsúztatott volna s szólt addig,

amíg vissza nem értünk az internátusba, ahol lerogyva gondolkodtunk, némán zokogtunk.

Utunk Sárospatakra vezetett, ahol volt professzoraink meglepődve, hitetlenkedve fogadták, hogy Péter János két órán keresztül beszélt velünk, s főleg, hogy ő beszélt. Nem volt szokása, hogy a delikvenssekkel ilyen sokáig és sokat beszéljen. Az akkori helyzetben nem mertek alkalmazni egyházi szolgálatban s azzal váltunk el, hogy ki-ki egyénileg próbál meg elhelyezkedni, munkát találni.

Befejeződött egy életszakasz. Álmodok, elképzelések, hitek omlottak össze. Az életem romokban hevert. A próbára tett hitem, bizodalمام, az Isten megmásíthatatlan akaratát elfogadni kész magatartásom nehezen rázódott helyre. Sokat tűnődtem: az egyházi vezetésem dobott ki magából. Azóta is sokat gondoltam vissza ezekre az időkre. Az otthonlét egyre kínosabb, nehezebb lett, illetve egyre nehezebben viseltem. Éreztem, hogy terhükre vagyok az otthoniaknak. Nekik megvolt a mindennapi dolguk, én meg csak hereként lézengtem közöttük.

Több helyen próbáltam elhelyezkedni, munkát szerezni. Kulcsár sors-tárrsal megbeszéltük, illetve ő ajánlotta, hogy neki ismerőse az edelényi járási tanács művelődési osztályvezetője, Kovács István, s mind a ketten jelentkezzünk képesítés nélküli nevelőnek, akkor volt ilyen, s ha van a járásban üres tanítói állás, akkor elhelyez. Biztatott is, hogy legyünk nyugodtan, majd elhelyez. Majd szól telefonon.

Napok teltek el. Semmi!

Én közben jelentkeztem Putnokon a Földműves Szövetkezetnél. A színi erdészeti kirendeltségen is próbálkoztam, hogy vegyenek fel erdész tanuló-nak. Sőt, elmentem Rózsa Tiborékhoz Mezőkeresztesre, hogy ott a „Maszolja”-nál valamilyen munkára alkalmazzanak. Akkor fúrtak olaj után a vidéken. Gondoltam, hogy ahol hamarabb adnak munkát, ott fogok dolgozni. Mindenhol biztattak. Örültek a fiatal munkaerőnek. Csak amikor a személyzetis megtudta az önéletrajzomból, hogy én teológus voltam, hogy a debreceni Teológiai Akadémiáról rúgtak ki, s tulajdonképpen semmiféle szakmám nincs, akkor mindenféle kifogással, mis-másolással tudomásomra hozták, hogy nem tudnak alkalmazni, mert nincs felvétel. Minden munkahely be van töltve. Micsoda arculcsapás, elkeserítő állapot volt ez! Harc az életért.

Az volt számomra a megnyugtató, hogy ha valóban az Isten akarata volt ez a döntés, amit a napok múlásával én is egyre inkább elfogadtam, akkor Ő bizonyosan gondoskodni fog rólam. Csak türelmesen ki kell várni a döntését. Ahogyan megőrzött Bécsben a bombázáskor, ahogyan élve kerültem ki a nyári zivatar villámcsapásából, ahogyan velem volt az embert formáló napokban, bizonyosan célja van velem s az elhelyezkedésemet is megoldja.

Sohasem jutott eszembe a zúgolódás, a miértek firtatása. Sohasem kerültem olyan állapotba, hogy a keserőségek közepette, a csalódottság és a megalázások sorozatában a szesz, az ital kábulatában keressek vigasztalódást.

Közben eltelt az 1952. évből is a január és a február is, a sikertelen próbálkozások ideje. Jött a március, a kitavaszkodás boldog ígérete. Anyám, a húgom nyugtatgattak. De sokat elmondták: Ne félj, minden jóra fordul! Sokat imádkoztam. Kérve könyörögtem a jó Istenhez, Krisztushoz, hogy müssák meg az utat, amelyen járnom kell.

Március 8-án kaptam Edelényből egy táviratot. Március 10-én 10 órára jelenjek meg a Járási Tanács Múvelődési Osztályán eskütételre. Azt a fel-szabadult örömet, boldog megnyugvást nem lehet leírni, ami akkor eltöltött. Ha már pap nem lehetek, akkor tanító leszek, ha az Isten is úgy akarja.

Másnap mentem Nyomárra Kulcsár Istvánékhoz. Sose jártam azon a vi-déken. Sötétedett, amikor Zilízen leszálltam a vonatról. Merre menjek? Merre van Nyomár? Egy szánkó várakozott a megállóban. A kocsist kér-deztem, hogy merre kell menni Nyomárra. Mondta, hogy Gyurkó főjegyző úrra vár. Hangácsra megy. Ha a főjegyző úr megengedi, felvisz Nyomárra. Hátul kapaszkodjak fel a saroglyába. A két vonat Boldván mellözködik, pár perc múlva itt a miskolci vonat. Ha megjön a főjegyző úr, megyünk. A fő-jegyző úr jött. Nagyon bizalmatlanul fogadta a potyautast. Faggatózott. Ho-vá, miért megyek? Ki vagyok? Csak akkor enyhült meg, amikor hallotta, hogy Kulcsárékhoz megyek s a Pistával együtt voltam teológus Debrecen-ben. Annyit mondott: akkor mehetünk. Az apja bírám volt. Jöhetsz velünk! (Csak később tudtam meg, hogy akkor „B”-listázták.)

Nehezen értünk Nyomárra. Nagyon hosszúnak tűnt az út. Akkor még nem volt köves út Zilíztől Hangácsig. Félve kopogtattam a sötét estében Kulcsárékhoz. Éppen disznótor közepébe cseppentem. Kimondhatatlan nagy szeretettel, örömmel fogadtak. A disznótoros vacsora, meg a jó nyom-ári bor hatására nemsokára otthon éreztem magam.

Másnap Pistával együtt mentünk Edelénybe. Letettük az esküt s kine-veztek képesítés nélküli nevelőnek. A bökkenő csak az volt, hogy Pistát nem engedték haza Nyomárra tanítani. A másik üres hely pedig Rakacán volt. Jobb híján Kulcsár István Rakacán, én pedig Nyomáron lettem tanító. Új élet, új egzisztencia.

(Megjegyzés: 1956 őszén az akkori Múvelődési Osztály gazdasági igaz-gatója szölt: Lajos jöjjön, mutatok valamit! Elém tett egy rövid levelet. Meglepe láttam a fejléctet: Tiszántúli Püspöki Hivatal. Két sor írás: Jól képzettek. Kinevezhetők. Aláírás: Péter János püspök.)

Így lettem tanító 1952. március 10-én.